

Гелевич Каріна
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Чорна Неля
д.е.н., професор
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринку, що характеризуються нестабільністю цілей підприємства, обумовлених мінливістю попиту та пропозиції, цін на товари і фактори виробництва, змінами в конкурентному середовищі й іншими макро- і мікроекономічними факторами, одним з першочергових завдань керівництва підприємства стає формування й оцінка поточних і перспективних можливостей підприємства, тобто його потенціалу.

Етимологічне значення терміну «потенціал» походить від латинського слова «potentia» та означає «приховані можливості», які у господарській практиці завдяки праці можуть стати реальністю.

У вітчизняній економічній літературі цей термін у широкому значенні трактується як можливості, сили, запаси та засоби, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для будь-чого. У тлумачному словнику під цим терміном розуміються «приховані можливості, сили для будь-якої діяльності, які можуть виявитися у певних умовах».

Таким чином, терміни «потенціал», «потенційний» позначають наявність у будь-кого прихованих можливостей, які ще не виявились, або можливість діяти у певній галузі. Відповідно існують розходження і у назві потенціалу підприємства (економічний потенціал підприємства, сукупний потенціал підприємства).

Аналіз сучасної економічної літератури свідчить, що категорія «потенціал підприємства» вченими-економістами трактується неоднозначно. На думку більшості дослідників, потенціал підприємства є узагальнюючим показником. У ньому поєднуються природні, виробничі, науково-технічні, соціально-культурні властивості економічної системи. Величина потенціалу підприємства визначається масштабом, ступенем досконалості та структурою продуктивних сил. Разом з цим аналіз виявив значні розходження у визначеннях потенціалу, розумінні його сутності, складу структурних елементів, його взаємозв'язку з категоріями «національне багатство», «виробничі сили» та ін.

Отже, економічний потенціал підприємства необхідно розглядати як складну, динамічну, ієрархічну і, виходячи з характеру взаємозв'язків, стохастичну систему, що складається з підсистем і елементів. Кожна із підсистем економічного потенціалу залежить від оптимального поєднання окремих видів економічних ресурсів, що залучаються у виробничий процес, рівня організації виробництва та праці, ефективності системи управління.

Останнім часом в економічній літературі характеристика терміну «потенціал» більш широко використовується по відношенню до того чи іншого виду ресурсів чи їхньої сукупності.

Перехід до нового механізму господарювання значно підвищив актуальність дослідження тих ринкових ознак потенціалу, які найбільш повно відображають поняття «потенціал підприємства». Виходячи з цілей та місії діяльності, під потенціалом підприємства у широкому значенні розуміють сукупність доступних ресурсів (трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових тощо), та здатність його співпрацівників і менеджерів до використання ресурсів з метою створення товарів та послуг й отримання прибутку, достатнього для продовження діяльності.

Саме тому для підприємства набувають особливої актуальності проблеми планування й оптимізації можливостей довготривалого й поточного характеру. Досвід зарубіжних країн засвідчує необхідність створення гнучких виробничо-організаційних систем, що дозволило б негайно реагувати на зміни оточуючого середовища.

Більшість зарубіжних підприємств для економії коштів, ресурсів та робочої сили використовують системні підходи. Даний підхід також актуально використовувати в розробках стратегій соціально-економічного розвитку потенціалу вітчизняних підприємств. Поняття розвитку нерозривно поєднано з поняттям системи. В системі потенціалу підприємства за дією організаційного закону синергії виникає ефект синергії, при якому сумарний потенціал за критерієм ринкової вартості завжди більший, ніж сума потенціалів його окремих системних компонентів. Економічний результат залежить від ефективного використання можливостей ресурсів підприємства у грошовому виразі.

Синергійність є складною динамічною характеристикою потенціалу підприємства і має певні особливості. В організаційній системі потенціалу підприємства в координатах часу з урахуванням умов зовнішнього середовища виникають такі види синергії: організаційна, ресурсна, виробнича, управлінська, стратегічна.

Ресурсна синергія показує ефект синергії, що отримується за рахунок економії ресурсів в комерційному процесі підприємства за умов конкурентного ринку. Організаційна синергія характеризує ефект синергії, що отримується за рахунок економії ресурсів в процесі методичного забезпечення підприємства за умов організаційних законів та інституційно-правової, освітньо-наукової та фінансової бази. Ефект стратегічного синергізму показує, що стратегії підприємства повинні розвивати його потенціал, щоб дві стратегії, які взаємодіють, були продуктивнішими від інших двох, які оперують незалежно одна від одної. Управлінська синергія визначається економією за рахунок оптимального формування потенціалу організаційної системи управління. Потенційні можливості корпоративного управління мобілізуються в корпоративних стратегіях підприємства за умовами його інноваційного розвитку. Виробнича синергія визначає ефект синергії, що отримується за рахунок економії ресурсів у виробничому процесі за умов стратегії ресурсозбереження.

Отже, на нашу думку, під економічним потенціалом підприємства слід розуміти здатність підприємства забезпечувати власне довготривале функціонування і досягнення стратегічних цілей на основі використання всіх наявних ресурсів. Відповідно до цього визначення економічний потенціал підприємства потрібно розглядати у довготривалому періоді, тобто він повинен мати властивість змінювати свої характеристики під впливом змін цілей підприємства і врахування ефекту синергії.

Список використаних джерел

1. Касьянова Н.В. Потенціал підприємства. Формування та використання. Київ. Центр навчальної літератури, 2017. 248 с.
2. Клівець П.Г. Стратегія підприємства: навч. посіб. Академвидав, 2007. 320с.
3. Кубіній Н. Ю. Теоретичні основи потенціалу розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/160.pdf
4. Сабадирьова А.Л., Бабій О.М., Куклінова Т.В., Салавеліс Д.Є. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 343 с.
5. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник. КНЕУ, 2004. 316 с.